

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук, професора

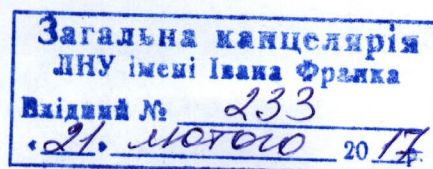
Єсипенко Надії Григорівни

на дисертацію ПАВЛИШЕНКО ОЛЬГИ АНДРІЇВНИ

«КВАНТИТАТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ
ПОЛІВ ДІЄСЛОВА В АВТОРСЬКИХ ТЕКСТАХ
АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
(спеціальність 10.02.04 – германські мови)

Рецензовану дисертацію Павлишенко О. А. присвячено актуальній проблематиці лінгвістики — визначенню лексико-семантичних полів дієслів на основі частотних характеристик їх вживання в англomовних авторських художніх текстах. Теоретичні положення розгляду цієї теми сформульовано в межах інтегрованого лексико-семантичного і лінгвоквантитативного підходів у трактуванні лексико-семантичних полів дієслів (далі ЛСП). Основну увагу в дисертації зосереджено на структурі ЛСП дієслів з перспективи частотних та стилеметричних ознак вживання дієслів в авторському художньому дискурсі. Не викликає сумніву, що обсяг матеріалу і статистичний опис значної кількості дієслів, вжитих у творах англomовної художньої літератури, достатні для висновків про структуру і частотно-кількісне наповнення ЛСП дієслів в авторських текстах, що об'єктивно визначають ознаки авторського ідіолекту. Новизна дослідження полягає в широкому використанні результатів статистичних підрахунків вживання дієслів у художніх текстах для побудови дієслівних ЛСП та визначенні частотної області дієслівних маркерів авторського художнього мовлення. Робота Павлишенко О.А. яскраво засвідчує, наскільки статистичні розрахунки можуть надати додаткову підтримку простим кількісним обчисленням, показуючи, наскільки

високою чи низькою є ймовірність, що наявні відмінності у вживанні дієслів авторами художніх мають випадковий чи закономірний характер.

Дія методів цілковито базується на корпусній і статистичній інформації і не залежить від заздалегідь сформульованих гіпотез. Тому для дослідниці, й для лінгвістів загалом, лінгвостатистичні методи виявляються справді дієвими методами незалежної перевірки умовиводів стосовно досліджуваного об'єкту – і водночас своєрідним "троянським конем", що запроваджує математичну філософію у вивчення мовної сфери.

Цілком логічним вважаємо подане автором обґрунтування теми і методології дослідження, а його актуальність не викликає сумніву з урахуванням недостатньої дослідженості аналізованих ЛСП дієслів у межах частотних і стилеметричних їх характеристик.

Мета в роботі чітко обґрунтована і логічно сформульована, окреслені конкретні завдання, як свідчить викладений зміст, досить успішно вирішені, тому вважаємо, що представлене дослідження має всі ознаки завершеної кандидатської дисертації, а саме актуальність, новизну, практичну цінність та особистий внесок у теорію поля, лінгвістику тексту і квантитативну лінгвістику. Випрацьована дисертанткою комплексна методика дослідження ЛСП дієслів у художніх текстах може бути застосована для аналізу лексико-семантичних полів в інших типах англомовного дискурсу.

Сам текст наукової праці викладено на відповідному науково-теоретичному рівні, він містить низку складних статистичних формул, проте всі вони супроводжуються поясненнями й прикладами застосування. У роботі вміщено багато наочного ілюстративного матеріалу у вигляді таблиць та рисунків.

Основні результати дослідження знайшли своє відбиття в 14 публікаціях – в 11 наукових статтях у фахових виданнях України та 1 статті у закордонному науковому журналі. Окрім того, дисертацію апробовано на 6

Міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, її зміст адекватно і об'єктивно висвітлено в представленому на розгляд опонента авторефераті.

Отже, науково-значущими ми вважаємо такі здобутки пропонованої дисертаційної роботи:

–Коректною є підібрана лінгвостатистична чи квантитативна методологія дослідження аналізованого об'єкта в межах задекларованого предмета і, вартою уваги є те, що вона систематично витримана на всіх етапах дослідження. Випрацьований підхід дав можливість належно ідентифікувати кількісно-дистрибутивні характеристики ЛСП дієслів у великому масиві художніх текстів.

–Виявлено шляхом чіткого і послідовного лінгвостатистичного аналізу частотні ознаки структурної організації ЛСП дієслів, квантитативні межі ядра, близької та віддаленої периферії досліджуваних полів. Важливо, що було виявлено частотні показники вживання маркерів ідіолекту англомовних письменників у структурі ЛСП дієслів.

–На солідній ілюстративній базі ідентифіковано стилеметричні особливості чотирьох субмодальних психо-семантичних полів дієслів в авторському ідіолекті 14 англомовних письменників; стилеметрична значущість частотного розподілу ЛСП дієслів визначалась для 6 авторів; а семантична подібність текстів розглядалась у 38 творах Дж. Лондона, 52 – Ч. Діккенса і 44 – М. Твена.

–До позитивних рис роботи слід віднести коректне визначення коефіцієнта синонімічної подібності лексем ЛСП дієслів комунікації, що також є об'єктивним свідченням індивідуально-авторського використання дієслів у своїх творах.

–Загальні висновки до дисертаційного дослідження переконливо й об'єктивно відображають результати роботи. Аргументованість висновків забезпечена

додатками дисертації, що містять математичні формули статистичних розрахунків з поясненнями до них; таблиці статистичних індексів вживань ЛСП дієслів в авторських текстах 32 письменників; повний список дібраних лексем, що формують субмодальні психо-семантичні поля дієслів, та статистичні величини частот вживання дієслівних субмодальних полів у досліджуваних художніх текстах.

Водночас, робота викликає низку запитань, які хотілося б тут підняти.

1. Не зовсім чітко проартикульовано матеріал дослідження. На с.6 дисертації зазначено, що ним є біля 10 тисяч творів близько 1000 авторів та лексикографічні джерела, проте не вказано, твори якого літературного жанру та якого часового проміжку бралися до уваги. Знайомство з роботою показало, що для лінгвостатистичного аналізу ЛСП дієслів дисертантка зосередилась на 32 авторах британської та американської літератури, беручи для аналізу від одного твору письменника (як у випадку Емілі Бронте) до 119 творів (наприклад, Дж. Лондона) (таблиця 1 в додатку).

Для визначення стилеметричних показників субмодального типу авторських текстів було, на нашу думку, доволі хаотично обрано 14 різножанрових письменників з різною кількістю їхніх творів (с.136 дисертації).

Для порівняння стилеметричних ознак вживання ЛСП дієслів як маркерів авторського ідіолекту цей список скорочено до 6 авторів, які є представниками різних типів і жанрів англійської літератури; кількість проаналізованих творів непропорційна – від 18 О. Уальда до 52 Ч. Діккенса (с.139).

Для визначення семантичної подібності авторських текстів до уваги брались твори тільки трьох письменників: Ч. Діккенса, Дж. Лондона та М. Твена (с.143). Припускаємо, що дисертантка мала на меті проілюструвати увесь потенціал лінгвостатистичних методів та доцільність їх використання у

стилеметрії, проте таке різновекторне охоплення непропорційного матеріалу наштовхує на думку, що кожен з розглянутих вище аспектів заслуговує на окреме ґрунтовне дослідження, що і вважаємо за перспективу цієї праці.

2. Методологія запропонованого дослідження побудована на використанні різноманітних квантитативних чи лінгвостатистичних методів. Для здійснення достовірного статистичного аналізу мовного матеріалу слід дотримуватися певних вимог, про які йдеться у працях В.В.Левицького, В.І.Перебийніс, Н.Г.Єсипенко та проф.Г.Альтманна, зокрема, про вибірку лексем для статистичного аналізу: всі лексеми (у цьому випадку дієслова) мають піддаватися лематизації, тобто потрапляти до бази статистичної обробки без граматичних показників часу, особи, числа і т.д. Проте у роботі на с.72 зазначено, що до вибірки входять 5000 неозначених форм дієслів, а також форми дієслів третьої особи однини, форми для минулого часу, дієприкметники минулого і теперішнього часу і герундій. Чи можна у такому випадку говорити про чистоту статистичних розрахунків? Гадаємо, що частка таких форм незначна і вона входить до припустимої похибки статистичного дослідження.

3. Рецензована робота насамперед націлена на опис структури лексико-семантичного поля дієслів з опорою на їх частотні характеристики вживання у художніх текстах. Опрацьований дисертанткою широкий матеріал з теорії організації поля дає їй підставити твердити на с.103, що частотний принцип структурування ЛСП дозволяє виявити константи частотного поділу, які групуються в центр і периферію поля (с.104-105). Проте жодного графічного представлення змодельованого хоча б одного з 15 досліджених ЛСП дієслів, на жаль, в роботі ми не подибуємо.

4. Інколи в тексті дисертації натрапляємо на використання різних термінів на позначення досліджуваного об'єкту: статистична структура ЛСП дієслів (с.70), структура ЛСП дієслів із зазначенням частотних індексів

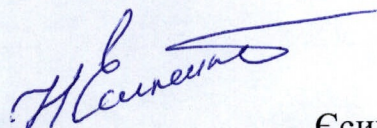

(рис.3.1, с. 73), частотна структура ЛСП дієслів (рис. 3.5, с.80). У чому автор дослідження вбачає відмінності в цих термінах?

5. Слід звернути увагу, що в тексті роботи містяться таблиці, що за обсягом більші, ніж 1 аркуш А4 (таблиця 3.2, 3.3 і 4.17), тому їх варто було б перемістити у додатки.

Як свідчать зроблені в процесі рецензування наукової праці зауваження, більшість із них носять дискусійний або ж рекомендаційний характер і ніяким чином не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичне значення дисертації, особистий внесок авторки, безперечну практичну цінність матеріалів і результатів, їх об'єктивність та достовірність. Знову наголосимо, що, на наш погляд, на розгляд спеціалізованої вченої ради представлено самостійне, науково-значуще дослідження «КВАНТИТАТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ДІЄСЛОВА В АВТОРСЬКИХ ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ», яке повністю відповідає пп. 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а його авторка – Павлишенко Ольга Андріївна – безперечно заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови.

Офіційний опонент
доктор філологічних наук, професор
завідувач кафедри англійської мови
Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича

Єсипенко Н.Г.

